

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת דברים

שלושה תנאים

"לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לא-להים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו" (דברים א, יז).

בשנת הארבעים, סמוך למותו, נושא משה רבנו נאום לפני עם ישראל, ובו סקירה של שנות המדבר לצד תוכחות לקהל שומעיו. בדבריו מזכיר משה רבנו את מינוי השופטים במדבר ואת החובה המוטלת עליהם לשפוט משפט צדק. בתוך ההנחיות הרבות המופיעות בפסוק, השורש שמ"ע חוזר פעמיים: "תשמעון", "ושמעתיו".

כל שופט, ועל אחת כמה וכמה משה רבנו, מגיע לכס המשפט כשהוא עמוס בידע ובהבנה מעמיקה של דיני המשפט. הוא מכיר כל סעיף בחוק ובקי בפרטי הדינים – אך אין די בכך. אסור לשופט למהר ולחרוץ דין. השופט חייב להקשיב במתינות לבעלי הדין, לשמוע היטב כל צד ולדון בכל מקרה לגופו. חשיבותה של השמיעה כה רבה, עד שמשה רבנו אומר "ושמעתיו" – ואינו מוסיף 'ואכריע'.

ועם זאת אסור שחובת ההקשבה תסלף את הצדק, ועל כן אומר משה באותה נשימה "לא תכירו פנים במשפט". אל תושפעו מהבעות פניהם של המתדיינים, מגילויי כעס או מגילויי חיבה, כולם יהיו שווים לפניכם, כקטן כגדול. זוהי משימה קשה מאוד. היכולת להקשיב באמפטיה ובדבד להישאר ניטרלי דורשת מהשופט עוצמות מיוחדות.

הוראה נוספת המופיעה בפסוק ומחדדת את חובת השופטים לדבוק באמת היא "לא תגורו מפני איש". אל תפחדו מאף אחד, אומר משה. לא רק מהמתדיינים עצמם אל תיראו, ולא רק מרחשי הציבור או מלחציה האיומים של התקשורת, אלא גם מפני "איש" – מאדם חשוב ומתלמיד חכם. גם תלמיד הדין לפני רבו מצווה לומר את האמת שלו במלואה, מתוך ידיעה "כי המשפט לא-להים הוא". השופט חייב לזכור תמיד כי אין בעל הבית על האמת חוץ מהשם יתברך, ועליו לעשות כל מאמץ לדבוק באמת זו ולכוון אליה.

ראינו אפוא שלושה תנאים המחייבים את השופט: הקשבה מלאה, התעלות מעל ההטיות החיצוניות ונאמנות לאמת הפנימית.

שלושת התנאים הללו הם הערובה לקיומו של משפט צדק ואמת.

שאל דוד בוצ'קו